

به نام خداوند جان و خرد

بابایان گیتی در ازیران

ساسان سلوتی - معصومه بابانیانوری

سرشناسه: سلوتی، ساسان، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور: بیابان گردی در ایران/ ساسان سلوتی - معصومه بابانیانوری
مشخصات نشر: تهران: انتشارات ایرانشناسی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۲۳۲ ص.: مصور (رنگی)، جدول.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۲۵-۸۰-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: جهانگردی زیست محیطی -- ایران.
موضوع: صحرا و بیابان -- ایران -- بوم شناسی
شماره افزوده: بابانیانوری، معصومه، ۱۳۵۶.
رده بندی کنگره: ۱۵۵G/الف ۹س ۸ ۱۳۹۰
رده بندی دیویی: ۳۲۸/۴۷۹۱-۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۲۱۷۱۲

شماره انتشار ۲۰۰

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۲۵-۸۰-۹
ISBN 978-964-2725-80-9

انتشارات
ایران شناسی
IRANSHENASI Publisher

بیابان گردی در ایران

ناشر: انتشارات ایرانشناسی
تالیف: ساسان سلوتی - معصومه بابانیانوری
ویراستار ادبی: ثریا بابایی - مرتضی رضایی منش
طراحی و صفحه آرایی: واحد گرافیک و چاپ انتشارات ایرانشناسی (امیرحسین بختیاری)

نوبت چاپ: چاپ اول / پاییز ۱۳۹۰
لیتوگرافی: کحالی
چاپ: خجسته نو
صحافی: سیمی ساز
تیراژ: ۲۵۰۰ جلد
قیمت: ۱۵۰،۰۰۰ ریال

کلیه حقوق این اثر اعم از چاپ، تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و ... برای انتشارات ایرانشناسی محفوظ می باشد.

تهران: خیابان طالقانی، خیابان بهار شمالی، کوچه طبا، پلاک ۶، واحد ۱
صندوق پستی ۱۶۴-۱۵۷۱۵ تلفن: ۷۷۵۳۹۸۵۹ - ۷۷۵۳۱۸۲۵ فکس: ۷۷۶۲۸۶۸۷
www.iran-shenasi.com E-mail: info@iran-shenasi.com

فهرست

۹۲	جبر، چالاک و مقاوم	۷	مقدمه
۹۶	پرندگان بیابان	۱۰	فصل ۱ - آشنایی با بیابان
۹۷	زاغ بور، زیبا و زیرک	۱۱	تعریف بیابان
۹۹	هوبره و رقص عاشقانه	۱۲	دلایل شکل‌گیری بیابان‌ها
۱۰۱	چکاوک‌های خوش صدا	۱۳	بیابان‌های جهان
۱۰۵	دوزیستان بیابان	۱۴	بیابان‌های ایران
۱۰۵	خزندگان بیابان	۱۵	کویر و تفاوت آن با بیابان
۱۰۵	مارهای افسانه‌ای	۱۷	ریگ‌زارها
۱۱۴	بزمجه‌ی بیابانی	۲۰	کلوته‌ها (باردانگ‌ها)
۱۱۸	گکوها	۲۲	دریاچه‌های نمک و شش ضلعی‌ها
۱۲۱	آگاما	۲۳	دق
۱۲۳	منابع و مآخذ فصل سوم	۲۵	مناطق فاقد حیات در ایران
۱۲۶	فصل ۲ - هفت وادی	۲۶	گرم‌ترین نقطه‌ی زمین
۱۲۹	وادی اول: بندریگ	۲۹	منابع و مآخذ فصل اول
۱۴۱	وادی دوم: خراتق و ریگ‌زرین	۳۰	فصل ۲ - رستنی‌های بیابان
۱۵۳	وادی سوم: خور و بیابانک	۳۱	اعجاز حیات گیاهان در بیابان
۱۶۰	وادی چهارم: شهداد، همسایه‌ی لوت	۴۰	نبکا (Nekka)، گل‌دان بیابانی
۱۶۶	قنات	۴۲	معرفی برخی گونه‌های گیاهی بیابانی
۱۷۷	وادی پنجم: طیس و آبادی‌هایش	۴۲	ارمک، گیاه مقدس نیاکان
۱۸۵	نخل: سری در دوزخ و ریشه‌هایی در دریا	۴۴	اشنان، نمک‌سود بیابان
۱۸۹	وادی ششم: قائن و آهنگران	۴۶	تاغ، سرافراز مجنون بیابان
۱۹۶	زعفران، گوهر کویری	۴۹	خارشتر، ترنجبین بیابان
۲۰۰	وادی هفتم: ورزنه و کویر خارا	۵۱	درمنه، رایحه‌ی خوش بیابان
۲۰۹	کبوترخانه، نشانه‌ای از تفکر کویری	۵۳	سبط، جاروی پیغمبران
۲۱۲	منابع و مآخذ فصل چهارم	۵۴	شور، رنگین‌کمان پاییزی بیابان
۲۱۴	فصل آخر - سفر	۵۶	قیچ، آشیانه‌ی بیابانی
۲۱۵	اکوتوریسم	۵۸	گژ، شورنشین شیرین بر
۲۲۰	طراحی سفر	۶۱	گل جالیز، انگل زیبا
۲۲۱	اطلاعات بومی	۶۴	سایر گیاهان بیابان
		۶۹	پوشش گیاهی بیابان‌های ایران
		۷۱	منابع و مآخذ فصل دوم
		۷۴	فصل ۳ - دنیای جانوران بیابان‌زی
		۷۵	سازش با بیابان
		۸۲	پستانداران بیابان
		۸۳	یوز، دونده‌ی سرعت
		۸۸	گور ایرانی

مقدمه

هرگاه سفری به کویر و بیابان داشتیم، فقدان ره توشه‌ای از جنس کتاب را احساس می‌کردیم. کتابی که پاسخ‌گوی سؤال‌ها و روشن‌گر چراها و چگونگی‌ها باشد؛ کتابی که به زبانی ساده مبین دنیای پر رمز و راز و افسون‌گر بیابان باشد.

نمی‌توان گفت که کنجکاوی زیاد انگیزه‌ی ما برای نگارش چنین کتابی شد یا شیفتگی و علاقه‌ی ما به این اقلیم. اما احساس می‌کنیم که با یافتن پاسخ برای برخی از این هزاران سؤال، هم علاقه‌ی ما افزون شده و هم کنجکاوی مان.

موضوع دیگری نیز، ما را به نگارش کتاب ترغیب می‌کرد و آن ادای دین به طبیعت بود. پیش از تألیف کتاب برای چنین کاری، صرفاً کیسه‌ی بزرگی برمی‌داشتیم و با جدیت به کار رفت و روب طبیعت مشغول می‌شدیم. اما با نگارش کتاب، می‌توانستیم همراه جریانی شویم که با شناساندن هویت طبیعت به دیگران برای حفظ محیط زیست تلاش می‌کند.

این کتاب، فرصت آشنایی بیش‌تر با مردمان بومی شد، فرصتی برای آموختن از مردمی که با سخت‌کوشی و تفکر، با محیط بیابان سازگار شده‌اند. مردمی که امیدشان به زندگی، از قنات و نخل هویداست. لاجرم این کتاب در صدد تقویت ارتباط بین خوانندگان و این مردمان است. چرا که این ارتباط، هم امکان سفری متفاوت و پربار را برای افراد پایه‌سفر فراهم می‌نماید، هم انگیزه‌ی مردمان بومی را برای ماندن و حفظ طبیعت و فرهنگ افزون می‌کند.

در نهایت این کتاب، بهترین بهانه برای بهترین سفرهای زندگی ما بود. شاید بهتر است این گونه بگوییم که این کتاب لذت بخش ترین سفر زندگی ما بوده. سفری از جنس کویر که نه ابتدای آن مشخص بود و نه انتهایش. شگفت این که هنوز نیز به پایانش نرسیده ایم و حکایت هم چنان باقی ست.

و اما روش کار

گام نخست بررسی نیازهای اطلاعاتی یک بیابان گرد بود. این کار با تجربه ی سفرهای گروهی انجام شد. بنابراین مطالب کتاب بر مبنای نگاه یک طبیعت گرد انتخاب، و شرح و بسط داده شده است.

گام بعدی یافتن منابع علمی معتبر و دست اول بود. با توجه به دقت نظری که صحت مطالب می طلبید، این کار با صرف زمان زیادی صورت گرفت و هر استفاده از منابع، به یک یا دو منبع بسنده نشد و تا حد امکان مراجع موجود بررسی گردید. تلاش شد با ساده سازی متون تخصصی، پلی بین متخصصین و عموم علاقه مندان برقرار سازیم. سفرهای مان به بیابان نیز، امکان لمس واقعیات علمی را از نزدیک فراهم کردند و همچنین فرصت مناسبی برای جمع آوری اطلاعات و دانش بومی و افزودن آن به کتاب بودند.

کار تهیه عکس ها طی سفرهای چندین ساله انجام شد. به ویژه در مبحث گیاهان این امر با توجه خاصی صورت گرفت. زیرا علیرغم این که درباره ی گیاهان ایران مطالب بسیار ارزنده ای وجود دارد، تقریباً بیش تر آن ها فاقد تصاویر مناسب هستند. برای به حداکثر رساندن کیفیت تصویری کتاب، در بیش تر موضوعات به ویژه در زمینه ی حیات وحش، از عکس های دوستان نیز استفاده شده است.

سپاس‌گزاری

کلام آخر سپاس است و قدردانی از تمامی کسانی که در تهیه‌ی این کتاب ما را یاری داده‌اند.

سپاس از استاد عزیزمان، بهرام زهزاد که هم شوق آشنایی با گیاهان را در دل ما پروراندند و هم زحمت و یرایش علمی فصل رستنی‌ها را با مهر فراوان پذیرا شدند. از هومن جوکار که بی دریغ هم‌چون طبیعت، همراه‌مان بودند و یرایش علمی فصل دنیای جانوران بیابان‌زی را پذیرفتند، همچنین قسمت زیادی از مطالب یوز و گورایرانی نتیجه‌ی زحمات و کارمیدانی خود ایشان است. از مرتضی رضائی منش، دوست عزیزمان که با سخت‌گیری مشفقانه نقش مهمی در شکل‌گیری چارچوب ادبی کتاب داشتند.

دروود به خانم آقای بهمن ایزدی، لاله دارایی و آقای حسن کیانیان برای راهنمایی‌های گران‌قدرشان.

سپاس و قدردانی از دوستان و یاران محلی به ویژه کسانی که در تألیف کتاب ما را یاری کردند، از جمله علی محمدی (ورزنه)، احمد رونقی (بیرجند)، حاج غلام‌رضایی پور (گناباد) و دیگر دوستانی که میزبان و راهنمای مادر شهرشان بودند.

تشکر از دوستان همدلی که با گشاده‌دستی عکس‌هایشان را در اختیار ما قرار دادند: بهزاد فراهانچی، احمد رونقی، هومن جوکار، فریبرز حیدری، عارف ابراهیمی، سیدبابک موسوی، محمدحسین قاضی‌زاده، زهره علیزاده، آرش بکتاش، ماریه بابائی‌نوری، حامد کاتوزی، بهمن رحیمی.

و سپاس آخر از امیرحسین بختیاری به خاطر همراهی صمیمانه در تمام مراحل نشر.

ممنون و متشکر می‌شویم که با نظرات و راهنمایی‌های خود ما را در هر چه برابرتر شدن کتاب یاری‌رسانید.

biabangardi.iran@gmail.com

ساسان سلوتی - معصومه بابائی‌نوری

تابستان ۱۳۹۰